

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล

งานวิจัย เรื่อง พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์กับการรู้เท่าทันข่าวลวงของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้จำนวนประชากรในจังหวัดเชียงใหม่ทั้งหมดมีจำนวน 1,779,254 คน ผู้วิจัยสนใจศึกษา กลุ่มผู้สูงอายุในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งหมด 333,692 คน โดยผู้วิจัยเลือกเฉพาะเจาะจงอำเภอที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุด 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง มีผู้สูงอายุ จำนวน 44,438 คน อำเภอสันทราย มีผู้สูงอายุจำนวน 20,165 คน และอำเภอสันป่าตอง มีผู้สูงอายุจำนวน 17,382 คน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563)

ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง และใช้วิธีการเลือกตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม

1) วิธีวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยคำนวณจำนวนประชากรทั้งหมดที่จะศึกษาก่อน ซึ่งคำนวณจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ความคลาดเคลื่อนที่ 5% และกำหนดความน่าเชื่อถือไว้ 95% และใช้สูตรการคำนวณ คือ

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ e = ค่าความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างกำหนดให้เท่ากับ 0.05

N = ขนาดของประชากร

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้มีจำนวนประชากรทั้งหมด (N) คือ 333,692 คน ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 95% ค่าความคลาดเคลื่อนหรือความผิดพลาดที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 5 หรือ 0.5 ดังนั้น จากการคำนวณตามสูตรของ Taro Yamane (1973) ดังกล่าว

$$\text{โดย } n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

$$n = \frac{333,692}{1 + (333,692)(0.05)^2}$$

$N = 399.52$ ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งเท่ากับจำนวน 400 คน และจะกล่าวถึงวิธีการสุ่มตัวอย่างในลำดับถัดไป ดังนี้

ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง และใช้วิธีการเลือกตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม

1) วิธีวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling)

ขั้นแรก เลือกจังหวัดตัวอย่างที่ต้องการศึกษาแบบเฉพาะเจาะจงได้แก่จังหวัดเชียงใหม่

ขั้นที่ 2 การเลือกอำเภอตัวอย่างโดยผู้วิจัยเลือกอำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ที่มี 25 อำเภอ โดยจำนวนผู้สูงอายุที่มีจำนวนมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ อำเภอเมือง อำเภอสันทราย และอำเภอสันป่าตอง

ขั้นที่ 3 เนื่องจากผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนผู้สูงอายุที่เล่นแอปพลิเคชันไลน์ว่ามีจำนวนเท่าใด ดังนั้นในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยเลือกใช้การสุ่มแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามพื้นที่ดังกล่าว โดยทั้งนี้กลุ่มผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามจะต้องเป็นกลุ่มที่ใช้แอปพลิเคชันไลน์ เพื่อให้ได้ครบ 400 คนตามสูตรการคำนวณ

ประเด็นที่ศึกษาคือ

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ของผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาระดับการรู้เท่าทันข่าวลวงของผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะประชากรศาสตร์ พฤติกรรมการเปิดรับสื่อกับการรู้เท่าทันข่าวลวงของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้สื่อกับการรู้เท่าทันข่าวลวงของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่
5. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการรู้เท่าทันข่าวลวงของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

2) วิจัยเชิงคุณภาพ

วิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุในเขตอำเภอเมือง อำเภอสนทราย และอำเภอสนป่าตอง ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนอำเภอละ 3 คน รวมทั้งหมดจำนวน 9 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยคำนึงถึงคุณสมบัติที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่อยู่ในอำเภอเมือง อำเภอสนทราย และอำเภอสนป่าตอง ที่เล่นแอปพลิเคชันไลน์ ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และต้องเป็นผู้ที่ใช้แอปพลิเคชันไลน์ รวมถึงเป็นผู้ที่เคยได้รับข่าวลวงผ่านทางแอปพลิเคชันไลน์

ทั้งนี้ สำหรับเหตุผลในการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยเอง ลักษณะของกลุ่มที่เลือกโดยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆ ของผู้ทำวิจัยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบนี้มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า Judgement Sampling

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกวิธีดังกล่าว เพื่อให้ได้กลุ่มผู้สูงอายุที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เช่น ผู้สูงอายุดังกล่าวจะต้องเป็นผู้สูงอายุที่มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างแอปพลิเคชันไลน์ และจะต้องตอบคำถามในส่วนของการรู้เท่าทันข่าวลวง เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามที่ต้องการ

กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้สูงอายุทั้งหมด 9 คน ได้แก่

- 1) ลุงตัว อายุ 66 ปี อาชีพรับราชการ
- 2) ป้าตัว อายุ 62 ปี อาชีพพนักงานรัฐวิสาหกิจ
- 3) ยายหว่ง อายุ 67 ปี อาชีพแม่บ้าน
- 4) ป้ากรอง อายุ 63 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว
- 5) ป้านัน อายุ 64 ปี อาชีพรับราชการ
- 6) ลุงลอง อายุ 62 ปี อาชีพรับจ้างทั่วไป
- 7) ลุงน้อย อายุ 64 ปี อาชีพรับจ้างทั่วไป
- 8) ลุงกลอน อายุ 72 ปี อาชีพธุรกิจส่วนตัว
- 9) ป้าต้อย อายุ 63 ปี อาชีพรับราชการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อวัดการใช้ประโยชน์ ทวิตเตอร์ โดยแบ่งคำถามออกเป็น 4 ตอนได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามของผู้สูงอายุ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับ การศึกษา รายได้ มีลักษณะเป็นคำตอบแบบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ มีลักษณะเป็นคำตอบเลือกตอบ (Check list)

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับระดับการรู้เท่าทันข่าวลวงของผู้สูงอายุเป็นคำถามมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ซึ่งจะมีให้เลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียว โดยมีการกำหนด เกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ระดับการรู้เท่าทันข่าวลวง	คะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

วิธีการแปลผลแบบสอบถามส่วนนี้ได้ใช้ค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์คะแนนดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$= \frac{5-1}{5} = 0.8$$

ระดับคะแนน	ความหมาย
ระดับ 5 ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00	มีการรู้เท่าทันข่าวลวงมากที่สุด
ระดับ 4 ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20	มีการรู้เท่าทันข่าวลวงมาก
ระดับ 3 ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40	มีการรู้เท่าทันข่าวลวงปานกลาง
ระดับ 2 ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60	มีการรู้เท่าทันข่าวลวงน้อย
ระดับ 1 ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80	มีการรู้เท่าทันข่าวลวงน้อยที่สุด

ความเที่ยงของเครื่องมือวัด

ผู้วิจัยมีการทดสอบแบบสอบถามก่อนนำไปใช้จริง (pretest) โดยทดลองเก็บข้อมูลจากผู้ใช้ ทวิตเตอร์ จำนวน 30 คน และนำมาคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความน่าเชื่อถือ (reliability) ด้วยสถิติ ครอนบาคอัลฟา (Cronbach's Alpha) การทดสอบจะทำในส่วนของตัวแปรพฤติกรรม的开รับสื่อ การรู้เท่าทันข่าวลวง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ความน่าเชื่อถือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ความน่าเชื่อถือมีค่า 0.905 ซึ่งมีค่าเกิน 0.70 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือวัดมีความน่าเชื่อถือ จากนั้นผู้วิจัยจึงนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง กับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 400 คน ด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณจำนวนประชากรทั้งหมดที่จะ ศึกษา ก่อน ซึ่งคำนวณจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ความคลาดเคลื่อนที่ 5% และกำหนดความ น่าเชื่อถือไว้ 95%

จากนั้นจะนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์ลักษณะประชากรศาสตร์ วัตถุประสงค์การใช้แอปพลิเคชันไลน์ และระดับการรู้เท่าทันสื่อของผู้สูงอายุ โดยใช้สถิติ X, S.D., t-test, ANOVA และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ Correlation Analysis

สูตรในการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

IOC หมายถึง ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ มีค่าอยู่ระหว่าง 1 ถึง -1 ข้อคำถามที่มีความตรงตามเนื้อหาจะมีค่า IOC เข้าใกล้ 1.00 ถ้าข้อใดมีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 ควรจะ ปรับปรุงข้อคำถามใหม่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

วิธีการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ทำได้โดยหาค่าความสอดคล้องหรือดัชนีของความ สอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (Index of Item – Objective Congruence หรือ IOC) การหาค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญจากการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถามการวิจัย IOC คือ ค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ หรือ เนื้อหา (IOC : Index of item objective congruence) ปกติแล้วจะให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปในการตรวจสอบโดยให้เกณฑ์ในการตรวจพิจารณาข้อคำถาม ดังนี้

สูตรในการคำนวณ

สูตรคำนวณ

$$\begin{aligned} \text{IOC} &= \text{ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์} \\ R &= \text{คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ} \\ \Sigma R &= \text{ผลรวมคะแนนของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคน} \\ N &= \text{จำนวนผู้เชี่ยวชาญ} \end{aligned}$$

ที่มา : กรมวิชาการ. 2545 : 65

ให้คะแนน +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อความวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อความวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อความวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ แบบสอบถามการวิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ ได้แก่ 1) รองศาสตราจารย์ ดร.ธรรมกิตติ ธรรมโม 2) รองศาสตราจารย์ ดร.คมสัน รัตนะสิมากุล และ 3) อาจารย์ ดร.สุรัตน์ แสงแก้ว ซึ่งค่าความเที่ยงตรงในเชิงเนื้อหา มีค่า IOC มากกว่า 0.5 ผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามไปเก็บในขั้นตอนต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยกำหนดระยะเวลาในการทำวิจัย ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2564 ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2564

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้สูงอายุ พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ทำงานใช้สถิติเชิงพรรณนา และเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ กับระดับการรู้เท่าทันข่าวลวง ใช้สถิติเชิงอนุมาน (inferential statistic) โดยใช้สถิติ $\bar{X}$, S.D., t-test, Two way ANOVA รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยทางลักษณะประชากรศาสตร์ พฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชันไลน์ มีความสัมพันธ์กับระดับการรู้เท่าทันข่าวลวงใช้สถิติเชิงอนุมาน โดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ Correlation Analysis และปัจจัยที่ส่งผลต่อการรู้เท่าทันสื่อข่าวลวง ใช้สถิติเชิงอนุมาน โดยใช้การวิเคราะห์ Regression Analysis

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นแบบพรรณนาในการรายงานผลการวิจัย

ขอบเขตของช่วงเวลาที่ยวิจัย

ระยะเวลาในการทำวิจัย ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2564-30 กันยายน 2564